

Henk van der Linden en de historische geografie.

De betekenis van het werk van prof. mr. H. van der Linden

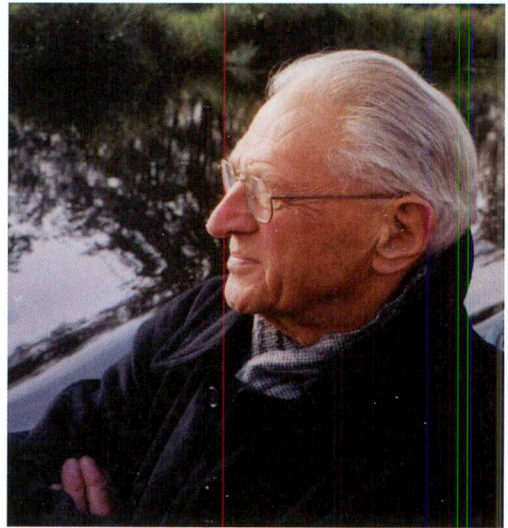
GUUS BORGER

(Alphen a/d Rijn 14 februari 1922-Velp 27 maart 2012)

In maart 2012 overleed Henk van der Linden, oud-dijkgraaf van het Grootwaterschap van Woerden en emeritus hoogleraar oudvaderlands recht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. De ontginning van het Hollands-Utrechtse veengebied stond centraal in zijn onderzoek en vormt de rode draad in zijn omvangrijke wetenschappelijke oeuvre. In de titel van geen van die publicaties komt de aanduiding historische geografie voor, maar zijn bijdrage aan de beoefening van dat vakgebied is onmiskenbaar groot.

Zijn leven lang hebben veranderingen in de waterhuishouding Henk van der Linden geboeid. Dat blijkt bijvoorbeeld uit zijn in 1961 verschenen beschrijving van de ingrijpende waterstaatkundige veranderingen die in de jaren 1950 in het westelijke deel van de provincie Utrecht zijn gerealiseerd en uit zijn studie over de oorsprong en oudste ontwikkeling van het hoogheemraadschap van Rijnland van 1990. Ook in zijn nauwgezet gedocumenteerde studie over de 14e-eeuwse poldervorming in de Gouwestreek heeft hij zijn fascinatie voor deze thematiek getoond. Aanvankelijk was het zijn voornemen om op het laatstgenoemde onderwerp te promoveren, maar door een verschuiving in het hoofdaccent van zijn proefschrift verscheen deze verhandeling pas in 1977.

Brede bestudering van de waterstaatsgeschiedenis bracht hem tot het inzicht dat het waterschap als instituut niet is ontstaan door ingrijpen van hogerhand, maar het resultaat is geweest van vrijwillige samenwerking door degenen die belang hadden bij een geregeld onderhoud van kaden, dijken, sluizen en watergangen. In 1982 heeft hij deze visie in drie artikelen toegelicht. Het eerste bevat een scherpe kritiek op de oude beeldvorming

§ Henk van der Linden (foto: Gijs van der Linden).

van het fenomeen waterschap en in de twee andere schetst hij vanuit zijn nieuwe visie de geschiedenis van het waterschapsbestuur in de verschillende delen van ons land. Zijn onderbouwing van deze opvatting was zodanig overtuigend dat zij thans de literatuur over dit onderwerp domineert.

Op excursie met de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis in het Land van Vollenhove, 25 april 1989
(foto: Frits David Zeiler).

Na het doorlopen van de β -afdeling van het Leidse gymnasium liet Henk van der Linden zich in 1941 aan de Utrechtse rechtenfaculteit inschrijven. Leiden kwam niet in aanmerking, want de Leidse universiteit was na de gedurfdere rede van Cleveringa in november 1940 door de bezetter gesloten. Omdat hij weigerde de door de bezettingsmacht geëiste loyaliteitsverklaring te ondertekenen, moest hij die studie na het kandidaatsexamen afbreken en kon hij pas in 1947 in het Nederlands recht afstuderen. Van der Linden begon zijn ambtelijke loopbaan bij de afdeling waterstaat van de provinciale griffie in Utrecht. Na het terugtreden van S.J. Fockema Andrea als secretaris-penningmeester van het Hoogheemraadschap van Rijnland in 1959 volgde Van der Linden hem op. In 1983 eerde hij zijn illustere voorganger met een lovende biografie. Parallel aan zijn benoeming tot hoogleraar oudvaderlands

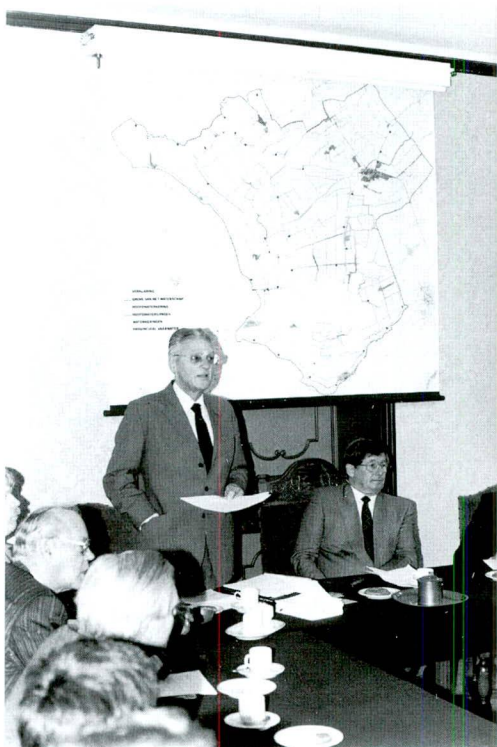
recht aan de Vrije Universiteit in 1971 heeft hij het dijkgraafschap van het Grootwaterschap van Woerden op zich genomen. Ook nadien is hij in velerlei opzicht bestuurlijk actief gebleven. Jarenlang was hij voorzitter van de Historische Vereniging Holland en in 1986 was hij een van de initiatiefnemers tot oprichting van de Contactgroep Nederlandse Waterstaatsgeschiedenis. Toen deze Contactgroep in 1990 werd omgevormd tot de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis nam hij het voorzitterschap op zich. Daarnaast was hij vanaf het begin lid van de Adviesraad van het Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis. Ook behoorde hij tot de initiatiefnemers van het in 1975 door de toenmalige Nederlandse organisatie voor zuiver-wetenschappelijk onderzoek (Z.W.O.) gefinancierde project 'Interdisciplinair historisch streekonderzoek Woerden'. De hoogleraarsbenoeming betekende een

erkenning van zijn verdiensten op het terrein van de rechtsgeschiedenis. Lang was zijn lijst van publicaties toen nog niet, maar zijn dissertatie nam daarin een prominente plaats in. Op 21 december 1955 was Hendrik van der Linden *cum laude* gepromoveerd tot doctor in de rechtsgeleerdheid op een proefschrift dat tot stand was gekomen onder verantwoordelijkheid van prof. mr. L.J. Hijmans van den Bergh. Dankzij de titel van deze in 1956 gepubliceerde dissertatie is het begrip 'cope' erin geslaagd om door te dringen tot de canon van de Nederlandse historische geografie. Van de vijftien stellingen die volgens toenmalig voorschift aan het proefschrift waren toegevoegd gingen er maar liefst zes over waterstaatszaken. Daarmee gaf de promovendus onbeschoemd aan waar zijn hart lag. Opmerkelijk is vooral de laatste van die stellingen: *Voor regionale behartiging van de zorg voor de zuiverheid van het oppervlaktewater is het waterschap de meest geëigende figuur*, want die kwaliteitszorg werd pas in 1969 bij wet geregeld. Kennelijk was hij goed op de hoogte van de discussies die op dat moment speelden in de wereld van de waterschappen. Ongetwijfeld weerspiegelen zijn Utrechtse ervaringen zich in die stelling, want in het jaar van zijn promotie had de provincie Utrecht een laboratorium ingericht voor het opdoen van ervaringen met de controle op de waterkwaliteit.

De dissertatie van Van der Linden handelt over de juridische grondslagen van de openlegging van de Hollands-Utrechtse 'laagvlakte'. Die openlegging is historisch gezien spaarzaam gedocumenteerd en moeilijk te reconstrueren, te meer daar de betekenis van de in de bronnen gebruikte begrippen niet op voorhand eenduidig is. De promovendus was vooral geïnteresseerd in het publiekrechtelijke aspect en de politieke betekenis van wat anderen de 'Grote Ontginning' hadden genoemd. Hoewel hij zich ervan bewust was dat ook elders in Europa in de door hem onderzochte periode rivierdelta's en veengebieden ter ontginning aan kolonisten zijn uitgegeven, heeft hij zich om begrijpelijke redenen beperkt, en wel tot

het gebied van de middeleeuwse baljuwschappen Rijnland en Woerden en het aansluitende deel van het Nedersticht.

Dat het woord 'laagvlakte' voorkomt in de titel van dit proefschrift maakt duidelijk dat de promovendus zich niet alleen een weg had te banen door het bijkans ondoordringbare woud van onduidelijke termen. Ook de wijze waarop historici en geografen zich rond 1950 de ontginning van het Hollands-Utrechtse veengebied voorstelden, vormde een wezenlijke belemmering. Algemeen werd aangenomen dat de ontginning en bewoning van deze 'laagvlakte' pas na het begin van de dijkbouw mogelijk was geworden en dat de 'Grote Ontginning' bijgevolg niet ouder kon zijn dan de 13e eeuw. Op grond van de primaire bronnen

§ Van der Linden tijdens een excursie met de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis in het Land van Vollenhove, 25 april 1989 (foto: Frits David Zeiler).

§ Van der Linden tijdens een reünie van zijn oud-leerlingen bij hem thuis in Rozendaal, 22 juni 1997 (foto: Frits David Zeiler).

meende Van der Linden echter te moeten concluderen dat die ontginning al in de 11e eeuw is begonnen. De toenmalige geleerde wereld hield die opvatting voor volstrekt onmogelijk, maar ook als alle geleerden het onderling eens zijn, is een misvatting niet uitgesloten. Het baanbrekende bodemkundige onderzoek van de venen in West-Nederland van Betje Polak, in de literatuur systematisch aangeduid als 'mej. Polak', had Edelman (1947, pp. 79-80) tot het inzicht gebracht dat veengronden door hun slaphed konden inklinken. Dat inzicht had echter nog geen ingang gevonden in de wereld van geografen en historici toen Van der Linden zijn dissertatie schreef. Het begrip 'maaiveldddaling' werd pas enige decennia later geïntroduceerd. Tegen de heersende mening

in heeft Van der Linden echter vastgehouden aan zijn overtuiging dat het Hollands-Utrechtse veengebied veel eerder ontgonnen moest zijn dan algemeen werd aangenomen. Hij wees daarbij op de 'inversie' die kon optreden door 'samenpersing en inkrimping' van de grond, noties waarmee hij op de Utrechtse griffie vertrouwd moet zijn geraakt.

De dissertatie van Van der Linden heeft een krachtige impuls gegeven aan het onderzoek naar de ontginning en bewoning van de Nederlandse veengebieden, een effect dat nog steeds niet is uitgewerkt. Op twee punten heeft dit proefschrift echter serieuze kritiek opgeroepen. Het eerste punt van kritiek had betrekking op zijn grondige bestrijding van de destijds in rechtshistorische kring gangbare theorie van de 'eigendomsverschuiving'. Het tweede betreft de door Van der Linden veronderstelde persoonlijke vrijheid van de kolonisten.

Rond het midden van de 20e eeuw was de heersende mening dat de grondgebruikers in de loop van de middeleeuwen erin waren geslaagd hun rechten op de grond te versterken en hun aanspraken uit te breiden. De eigendomsrechten van de oorspronkelijke eigenaren zouden daardoor zijn uitgehold en vervallen tot het zakelijke recht op periodieke betalingen. Door die eigendomsverschuiving zouden de eertijds zakelijk gerechtigden eigenaar zijn geworden.

Bij zijn bestudering van de bronnen inzake de openlegging van het Hollands-Utrechtse veengebied vond Van der Linden geen aanwijzingen die deze theorie bevestigden. Integendeel, alles wees erop dat de kolonisten al bij de aanvang van de ontginning eigendomsrechten op de grond hadden verworven. Gezien de woorden *pro recognitione* meende hij te moeten concluderen dat de vanouds door de kolonisten periodiek verschuldigde tijnsen niets anders waren dan een symbolische erkenning van de ter plaatse geldende bevoegdheden van de overheid. Die vaststelling bracht hem tot de conclusie dat de incorporatie van de Nederlandse ontginningen in de bestaande staats- en

rechtsorde al van begin af aan geregeld moest zijn geweest. Tegen de jaarlijkse betaling van het minimale bedrag van één muntje per hoeve kregen de kolonisten de beschikking over een volwaardig boerenbedrijf. Veelal ging het daarbij om een hoeve van 16 morgen en soms werd de maatvoering daarvan expliciet in de oorkonde vastgelegd.

Dit nieuwe inzicht heeft Van der Linden gebracht tot de introductie van het begrip 'cope', door hem consequent met een 'c' geschreven om verwarring met het moderne begrip 'kopen' te voorkomen. Onder een 'cope' verstond hij de uitgifte van een deel van de landsheerlijke wildernis tegen een vaste betaling die periodiek gepresteerd diende te worden. Bij die uitgifte kon een koopsom worden bedongen, maar noodzakelijk was dat niet. Belangrijker was het politieke statuut dat de positie van de nieuw te vormen samenleving regelde. Van belang is tevens dat de aanduiding 'cope' zowel

betrekking had op de handeling van de uitgifte als op het territorium dat de ontginners daardoor ter beschikking werd gesteld.

Dit verrassende inzicht was een product van de originele wijze waarop Van der Linden te werk was gegaan. Systematisch heeft hij gekeken naar het publiekrechtelijke aspect van de ontginningen. Daarbij ging het hem om de juridische vormgeving van de samenleving in de nieuwe nederzettingen en om de staatkundige veranderingen die de grootschalige ontginningen in gang hadden gezet. Die aanpak resulteerde in een fundamenteel ander beeld van de 'Grote Ontginning' en die nieuwe zienswijze liet geen ruimte voor de veronderstelde eigendomsverschuiving. Die theorie deed hij daarom af als het product van 'privaatrechtelijke vooringenomenheid'. Dat oordeel is hem niet in dank afgenomen en zijn interpretatie van begrippen als 'eigen(dom)', 'tijns', '(erf)pacht' en dergelijke in de middeleeuwse bron-

Op excursie met de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis in Voorne, 9 mei 1996 (foto: Frits David Zeiler).

Reünie van oud-leerlingen van Van der Linden, bij hem thuis in Rozendaal, 22 juni 1997 (foto: Frits David Zeiler).

nen is aanvankelijk scherp bekritiseerd. In de historische geografie heeft dat verschil van inzicht geen aandacht gekregen. Daar is het heersende beeld dat het Hollandse-Utrechtse veengebied volgens het principe van de 'cope' is ontgonnen.

Het tweede punt van kritiek betreft de veronderstelde persoonlijke vrijheid van de kolonisten. Van der Linden zocht de drijvende kracht achter de omvangrijke ontginningsbeweging in de mogelijkheid om in het veen op zeer voordelige voorwaarden een hoeve in eigendom te krijgen, terwijl de kolonisten zich daardoor tevens konden onttrekken aan de horigheid. In haar bespreking van deze dissertatie heeft Gottschalk daar al een kanttekening bij geplaatst. Het leek haar onwaarschijnlijk dat de Utrechtse kapittels en kloosters afstand hadden gedaan van al hun rechten op de wildernis. Daarom vroeg zij zich af of mogelijk ook horigen waren ingeschakeld bij de exploi-

tatie van de Stichtse veenhoeven in kerkelijke hand. Naderhand heeft Buitelaar (1993) overtuigend aangetoond dat bij de ontginning van de Stichtse venen op grote schaal horigen zijn ingezet. Ook daar verbeterde de rechtspositie van de kolonisten echter zodanig dat zij in maatschappelijk opzicht handelingsbekwaam werden.

De dissertatie van Van der Linden steunt op nauwgezet bronnenonderzoek en op toetsing van zijn bevindingen aan het kaartbeeld. Die toetsing bracht hem tot het inzicht dat aan de verkaveling van de veenontginningen een duidelijke systematiek ten grondslag heeft gelegen. In 1982 heeft hij zijn ideeën over de ontwikkeling van het bewoningspatroon van West-Nederland tussen 1000 en 1300 in een overzichtsartikel samengevat. De ruimtelijke inrichting van het nieuwe land had weliswaar niet zijn eerste aandacht, maar zijn ideeën hebben zowel impuls als richting gegeven aan

het historisch-geografische vervolgonderzoek. Daarbij dient een aantal kanttekeningen te worden geplaatst.

Van der Linden heeft indertijd het begrip 'cope' gemunt ter aanduiding van de wijze waarop de nieuwlandse nederzettingen in de middeleeuwen van hogerhand maatschappelijk zijn gestructureerd en op bestuurlijke wijze zijn ingepast in de bestaande staatsorganisatie. Door die rechtshandeling werd de publiekrechtelijke zeggenschap over een stuk wildernis door de landsheer omgezet in maatschappelijk eigendom (1956, pp. 93, 159). Het is van belang dat Van der Linden heeft gewezen op dit publiekrechtelijke aspect van de middeleeuwse ontginningsbeweging, maar wat maakt de 'cope' nu zo bijzonder? Ook elders in Eu-

ropa zullen de heerschappen genoodzaakt zijn geweest om bij de ontginning van een gedeelte van de wildernis een organisatorisch kader te schetsen voor de nieuwlandse samenleving en voor de inpassing daarvan in het landrechtelijke verband. Moeten al die ontginningen dan worden aangemerkt als 'copen' in de zin van Van der Linden? Rechtshistorisch was de landsheerlijke verzekering van de persoonlijke rechtspositie en de handelingsbekwaamheid van de kolonisten in maatschappelijk opzicht het onderscheidende criterium voor de 'cope'. Daarmee komen de 'copen' primair tegenover de ontginningen door horigen in hofverband te staan.

Naast de begrenzing van het te ontginnen deel van de wildernis moet de maatvoering van de

§ In de historisch-geografische literatuur wordt het begrip 'cope' vooral gebruikt voor veenontginningen met een regelmatige kavelstructuur. Daarmee wordt voorbij gegaan aan het feit dat ook onregelmatig ingerichte gebieden, restontginningen en gebieden met vrije opstrek of een gérende verkaveling in juridische zin een 'cope' kunnen zijn. Hier zien we de verkaveling ten noorden van Woerden, bij Kamerik (bron: Google Earth).

☞ Cope-landschap in de Alblasserwaard, bij Meerkerk (foto: Maurice Kruk).

standaardhoeve deel hebben uitgemaakt van het 'cope'-contract. Die maatvoering bepaalde namelijk de hoogte van de recognitietijns die de nieuwlandse gemeenschap had op te brengen en daardoor wisten de kolonisten vooraf welke last verbonden was aan het bezitsperceel dat zij wilden verwerven. In navolging van Rietschel heeft Van der Linden aangenomen dat het ontginningsblok vervolgens is opgedeeld in percelen van een 'bepaalde, gelijke grootte' (1956, p. 20). Een regelmatige strokenverkaveling is inderdaad karakteristiek voor veel ontginningsnederzettingen in het Hollands-Utrechts veengebied en elders. Het past echter niet bij het publiekrechtelijke karakter van het 'cope'-contract om aan te nemen dat daarin was vastgelegd dat de uit te zetten percelen van gelijke grootte dienden te zijn. Desgewenst konden de kolonisten een dubbele of halve hoeve verwerven en eventueel een bezitskavel van nog weer een andere omvang. De aanleg van een regelmatige strokenverkaveling was een praktische oplossing voor het toedelen

van de ontginningshoeven, maar is geen kenmerk van de 'cope' in juridische zin.

Bij historisch-landschappelijk onderzoek is het begrip 'cope' in rechtshistorische zin lastig te hanteren. Vaak ontbreken de bronnen en voor zover die er zijn, laten ze zich moeilijk interpreteren. In de historisch-geografische literatuur wordt het begrip 'cope' vooral gebruikt voor veenontginningen met een regelmatige kavelstructuur. Daarmee wordt voorbij gegaan aan het feit dat ook onregelmatig ingerichte gebieden, restontginningen en gebieden met vrije opstrek of een gerende verkaveling in juridische zin een 'cope' kunnen zijn.

De laatste kanttekening betreft het grondgebruik in de ontginningsfase van de nieuwlandse nederzettingen. Van der Linden heeft erop gewezen dat de Hollands veendorpen blijkens de grafelijkheidsrekeningen in de eerste helft van de 14e eeuw behoorlijke bedragen aan koren-, lammer- en smaltienden hebben opgebracht. Hoewel dat niet strookte met de toenmalige inzichten, heeft hij daar-

aan de conclusie verbonden dat het nieuwe land destijds 'op vele plaatsen vrij ver' boven het grondwater moet hebben gelegen (1956, p. 317). Gezien de voortgaande 'inversie' moet dat in de daaraan voorafgaande eeuwen nog sterker het geval zijn geweest. Daarom stelde hij zich de middeleeuwse veenontginningen voor als welvende boerendorpen waar van begin af aan niet alleen veeteelt, maar 'ook op niet onbelangrijke schaal' akkerbouw werd bedreven.

Die suggestie heeft ertoe geleid dat tegenwoordig vrij algemeen wordt aangenomen dat de hoog gelegen veengronden al in de tijd van de ontginning zijn beakkerd. In de oudste bewoningshorizonten van ontginningsnederzettingen in het veen zijn weliswaar op tal van plaatsen graanpollen aangetroffen, maar te weinig om tot akkerbouw van enige omvang te kunnen besluiten. In het Gelderse Nijbroek werd kort na de uitgifte in 1328 een aanzienlijke hoeveelheid haver verbouwd (Borger e.a., pp. 90-91), maar dat is een late 'cope' op de hogere gronden. Of de beakkering van veengronden ook in Laag-Nederland teruggaat tot de ontginningsperiode blijft daardoor nog een openstaande vraag. De verplichting tot tiendbetaling zal in het publiekrechtelijke statuut van de 'cope' begrepen zijn geweest, maar dat zegt niets over de betekenis van akkerbouw en veeteelt voor de grondexploitatie ten tijde van de ontginning.

Het historisch-geografisch onderzoek van de veenontginningen wordt nog steeds gedomineerd door de bijdrage van Van der Linden. Voortgezet onderzoek heeft echter nieuwe vragen in beeld gebracht. Zo is weinig bekend over de ruimtelijke inrichting van de ontginningen die door horigen in hofverband zijn gerealiseerd. Regelmatige veenontginningen vindt men ook in de gebieden waarvan wordt betwijfeld of daar een sterk overheidsgezag werkzaam is geweest. Hoe is in die gebieden de maatschappelijke ordening van de nieuwlandse nederzettingen en de inpassing daarvan in het bestuurlijke bestel tot stand gekomen? Ook het gebruik van de aanduiding 'recht van

opstrek' vraagt om heroverweging. Nadat de voor- en achtergrens van een ontginningsblok waren vastgelegd, kwam elke kolonist van begin af aan over die hele lengte een kavel toe, ook al moest die nog worden ontgonnen. In dergelijke gevallen is het weinig zinvol om te spreken over een 'recht van opstrek'. Maar geldt dat ook voor de venen ten oosten van de Vecht, waar het eeuwen heeft geduurd voordat de achtergrens werd bereikt?

De beantwoording van dergelijke vragen noodt tot aanvullend lokaal en regionaal detailonderzoek, maar ook tot een aanscherping van de juridische betekenis van het begrip 'cope'. Het is niet aan historisch-geografen om te bepalen op welke wijze het onduidelijke woordgebruik in de middeleeuwse bronnen moet worden omgezet in hedendaagse termen en noties. Voor een beter begrip van de kern van de 'cope' blijft daardoor ook de historische geografie afhankelijk van de uitkomsten van een nadere bestudering van het oudvaderslands recht.

Henk van der Linden and the historical geography. The significance of the work of professor H. van der Linden LL.D (Alphen a/d Rijn 14th February 1922 – Velp 27th March 2012)

The research by Henk van der Linden, former professor of ancient Dutch law, still dominates the Dutch literature dealing with the reclamation and colonization of the Dutch peat lands. He made out a strong case for the perception that the colonists were owners of the cultivated lands from the very first start of the reclamation process (Van der Linden, 1956). In his view the reclamation of the peat lands was initiated by the sovereign lords who contracted a group of colonists. Those contracts laid down the position of the new settlements in relation to public law and established the fabric of the colonist society as well. The newly founded villages had to pay annually a small amount of money, in recognition of the authority of the lord.

Further research raised new questions. It was established that not only free men have been

active in the reclamation process, but serfs as well. However, the social relations between both groups of colonists in the newly created society are still obscure. Also, reclamation of peat lands was started in parts of the Netherlands where sovereign lords were weak or even absent. It is unclear in what way the legal position of the settlers and their villages was arranged in those areas. Another question that remains is the land use at the very first start of the reclamation process. Van der Linden introduced the concept of the cope as a transaction under public law. As a legal notion this concept has not been of much use in geographical research. Therefore, historical geographers mostly employ the term cope to designate a linear peat settlement on land divided in regular strips.

LITERATUUR

- BORGER, G.J., F.H. HORSTEN & T.F.M. REICHELGT (2000). De cope-ontginning Nijbroek. Bijdragen en Mededelingen Gelre 91, pp. 78-102.
- BUITELAAR, A.L.P. (1993). De Stichtse ministerialiteit en de ontginningen in de Utrechtse Vechtstreek. Verloren, Hilversum (Middleeuwse Studies en Bronnen 37).
- EDELMAN, C.H. (1947). Over de bodemgesteldheid van Midden-Nederland. Oosthoek, Utrecht.
- GOTTSCHALK, M.K.E. (1956). Recensie van 'De Cope'. In: Tijdschrift KNAG 73, pp. 263-265.
- LINDEN, H. VAN DER (1956). De Cope. Bijdrage tot de rechtsgeschiedenis van de openlegging van de Hollands-Utrechtse laagvlakte. Van Gorcum, Assen. Ongewijzigde herdruk: Canaletto, Alphen aan den Rijn, 1980.
- LINDEN, H. VAN DER (1961). Waterstaatkundige veranderingen in Westelijk Utrecht. Provinciale Almanak voor Utrecht 33. Utrecht, pp. 2-32.
- LINDEN, H. VAN DER (1977). Een nieuw publiekrechtelijk fenomeen in de veertiende eeuw: de Rijnlandse polder. In: H. VAN DEN BRINK E.A. (EDS). Samenwinnige. Tien opstellen over rechtsgeschiedenis, geschreven ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het interuniversitair instituut Nederlands Centrum voor Rechtshistorische Documentatie. Tjeenk Willink, Zwolle, pp. 133-162.
- LINDEN, H. VAN DER (1982). Waterschappen en waterschappen. Nederlands Juristenblad 57, pp. 266-268.
- LINDEN, H. VAN DER (1982). Geschiedenis van het waterschap als instituut van waterstaatsbestuur. In: B. DE GOEDE (RED). Het Waterschap, recht en werking. Kluwer, Deventer, pp. 9-32.
- LINDEN, H. VAN DER (1982). Een nieuwe overheidsinstelling: het waterschap circa 1100-1400. Algemene Geschiedenis der Nederlanden 3, Haarlem, pp. 67-76.
- LINDEN, H. VAN DER (1982). Het platteland in het Noordwesten met nadruk op de occupatie circa 1000-1300. Algemene Geschiedenis der Nederlanden 2. Fibula - Van Dishoeck, Haarlem, pp. 48-82.
- LINDEN, H. VAN DER (1983). S.J. Fockema Andreae. Regionaal-historisch tijdschrift Holland 15, pp. 174-184.
- LINDEN, H. VAN DER (1990). Oorsprong en oudste ontwikkeling van het hoogheemraadschap van Rijnland. Regionaal-historisch Tijdschrift Holland 22, pp. 129-149.
- STREEFKERK, C. & S. FABER (EDS) (1987). Ter recognitie. Opstellen aangeboden aan prof. mr. H. van der Linden bij zijn afscheid als hoogleraar in de Nederlandse rechtsgeschiedenis aan de Vrije Universiteit. Verloren, Hilversum.